

Demokracie musí růst především zdola nahoru

Na počest 70. narozenin prince Hanse-Adama II. s ním filozoficky diskutoval Manfred Schlapp. Témata diskuse byla kniha knížete Hanse-Adama II., s názvem "Stát ve třetím tisíciletí", jakož i vývoj v islámském světě.

Deník Vaterland, Vaduz, 12. 2. 2015

Manfred Schlapp: Vaše Jasnosti, převažuje radost. Ne každý se dožije věku 70 let, protože víme, že život je plný nástrah. A tak vám musím ze srdce poblahopřát k 70. narozeninám, a také k tomu, že jste stále plný energie a síly... Podíváte-li se zpět na svých 70 let, jaká rozhodnutí byste dnes řešil lépe?

Kníže Hans-Adam II.: V reorganizaci správy majetku rodiny bych mnohem dříve udělal radikálnější opatření. To znamená, že bych věci dříve řídil osobně a s některými lidmi bych se rychle musel rozejít.

Manfred Schlapp: Jednalo se o problémy v ekonomické sféře. A jak to šlo na politické scéně?

Kníže Hans-Adam II.: Na politické straně šlo všechno velmi dobře. V mém projevu v roce 1970 jsem vyjádřil své představy o zahraniční politice Lichtenštejska. Na domácí scéně jsem vyřešil ústavní konflikt rychle. Kromě poukázek na vzdělání jsem mohl široce realizovat své nápady.

Manfred Schlapp: Co vás naplňuje radostí a pýchou, když se ohlédnete zpět?

Kníže Hans-Adam II.: Reorganizace a rekonstrukce knížecího majetku, a také že se mi podařilo upevnit svrchovanost a sebeurčení obyvatelstva Lichtenštejnska v zahraniční a domácí politice. V zahraniční politice, samozřejmě, byl pro naši zemi zásadní vstup do OSN (1990 pozn. překl.). V té době to bylo tak že malé státy, jako je Lichtenštejnsko, nemohly být členem OSN. To odpovídá určité době americké politiky, která byla podpořena také vlivem jiných větších států. To, že se mi podařilo v rozhovoru v Bílém domě dosáhnout přeladění Američanů, mě udivuje dodnes. Pro mě už to byl docela úspěch. Dále jsem velmi rád, že se mi podařilo přesvědčit občany Lichtenštejnska ke vstupu do EHP. To nebyl jen domácí politický boj, ale i boj v zahraniční politice. Vzhledem k tomu, že se o tom jednalo v zákulisí s Evropskou komisí a členskými státy.

Zámek Vaduz je od roku 1938 sídlem vládnoucího knížete z Liechtensteinu

Manfred Schlapp: Byly nějaké další úspěchy v domácí politice?

Kníže Hans-Adam II.: Kromě členství v OSN a v EHP byla velmi důležitá dvě domácí politická rozhodnutí. Již od mých studentských let vím, že náboženské legitimita monarchie již není vhodná. Proto jsem prosadil přijetí pasivní demokratické legitimacy.

Manfred Schlapp: Byl jste aktivní i na místní úrovni?

Kníže Hans-Adam II.: Druhý, podle mne inovativní přístup, pak bylo zavedení sebeurčení na úrovni obce. Tato myšlenka měla velmi zvláštní pozadí. V té době byl názor většiny švýcarské Spolkové rady, že by Švýcarsko mělo vstoupit z ekonomických důvodů dříve či později EU. Bylo mi jasné, že pokud Rakousko a Švýcarsko vstoupí do EU, jiná volba nám nezůstane. V původních smlouvách EU bylo

zjištěno, že neexistuje žádné právo na odstoupení. Poté, co jsem choval určité pochybnosti ohledně dlouhodobého úspěchu EU, jsem přemýšlel o tom, jaká by byla možnost vrátit zpět tento krok "herauswuzeln", jak se říká, v Rakousku. Takové zadní dveře jsem viděl v právu na sebeurčení na úrovni obce. Poté by se obec mohla stát členem federace. Pokud jde o oblast větší než Monako, proč ne? Takže jsme tak mohli krůček po krůčku opustit EU, pokud by bylo v krizi.

Manfred Schlapp: Kdybych byl na Vašem místě, tak bych plný hrdosti především na to, že jste hrdý dědeček. Máte 15 vnoučat, proto si můžete jen gratulovat. Já jsem dosáhl jen dvou vnoučat.

Prince Hans-Adam II.: Ano, je to potěšení! A to každý den!

Manfred Schlapp: Být dědeček je skvělá práce! Dáte lásku, získáte lásku a nemá žádnou odpovědnost! (směje se)

Kníže Hans-Adam II.: Ano, přesně tak. (směje se)

Manfred Schlapp: Dokážete vyjmenovat všech 15 vnoučat?

Kníže Hans-Adam II.: Víceméně ano. (směje se)

Manfred Schlapp: Měl jsem tu příležitost být na hlavní křižovatce svého života, a to na vaší svatbě na konci července 1967. Od té doby žiji v Lichtenštejnsku. Pokud zavzpomínáte na svatbu, jaké máte vzpomínky?

Kníže Hans-Adam II.: Svatba byla samozřejmě velmi dojemnou událostí, a to nejen pro mě a mou rodinu, ale i pro obyvatelstvo. Bylo skvělé počasí. Byla to velká oslava. Byl to velký festival, celá země byla na nohou. To bylo velmi důležitá událost - na rozdíl od (směje se) přechodu ze staromládenectví do stavu manželského, to je samozřejmě i určitý zlom. V manželství se musíte přizpůsobit svému partnerovi.

Manfred Schlapp: Vydal jste knihu s názvem "Stát ve třetím tisíciletí". Můžete nastínit čtenáři, kteří nemají čas na její přečtení, krátce její myšlenky?

Princ Hans-Adam II.: Jak jsem již vysvětlil v 70. letech v otázce budoucnosti malého státu, jako je Lichtenštejnsko, všiml jsem si, že jsme zažili v 60. letech ekonomický boom, i když v té době převládajícím názorem bylo, že ministáty jako je Lichtenštejnsko ve skutečnosti nemají žádnou hospodářskou a politickou budoucnost, a už vůbec ne monarchie. Velmi brzy jsem pochopil, že všechno je možné v důsledku globalizace. Světové trhy jsou v podstatě otevřené, a to zejména v Evropě. Vzhledem k tomuto vývoji jsem si uvědomil, že centralizované státy s uzavřenými ekonomikami budou v riziku svého rozbití v důsledku globalizace.

Manfred Schlapp: Znamená to, že decentralizace je základní myšlenkou knihy?

Kníže Hans-Adam II.: Ano, ve spojitosti s právem na sebeurčení. Koncem 70. a na počátku 80. let, jsem jednal se zástupci Spojených států a Sovětského svazu. Viděl jsem, že se blíží zhroucení sovětského impéria. A bál jsem se, že nastane ozbrojený konflikt s jadernou válkou. Takže jsem se snažil přesvědčit Američany, že by měli restrukturalizovat obranu a sověty, aby decentralizovali a demokratizovali Sovětský svaz, a díky tomu se nerozpadne. Přiznám se, že to bylo všechno idealistické a nereálné, ale myslel jsem, že to stojí za zkoušku.

Manfred Schlapp: Byli nějakí političtí a filozofičtí myslitelé, kteří vás inspirovali? Nebo jste se inspiroval jen sám?

Kníže Hans-Adam II.: Nechal jsem se do značné míry inspirovat sám. Jen jsem analyzoval situaci a zvážil, jak problém vyřešit. Selhání Sovětského svazu bylo v úrovni sebeurčení republiky. Ale když to udělám tak, že zakotvím sebeurčení nejmenších jednotek, které je politicky proveditelné na úrovni obce, pak to podle mého názoru nepovede k rozpadu velkých států, ale mnohem více k decentralizaci a spolupráci na nižší úrovni. Některé úkoly, jako je zahraniční politika, bezpečnostní politika, vybírání nepřímých daní, například DPH, atd. převezme ústřední vláda, zatímco přímé daně na místní úrovni musí být řízeny obcí. Takže byste mohli decentralizovat tyto struktury.

Manfred Schlapp: Co to znamená s výhledem na Lichtenštejnsko?

Kníže Hans-Adam II.: Myslel jsem si, že bych mohl zakotvit právo na sebeurčení na úrovni obce v ústavě Lichtenštejnska, poté, co ústavní diskuse už stejně vypukla. Mým cílem bylo ukázat světu, že toto sebeurčení na úrovni obce funguje, aniž by se Lichtenštejnsko rozpadlo.

Manfred Schlapp: Pojdme udělat skok Evropy v jiné kultuře. Pod názvem "ad-Daula fi al-Alfia ath-thalithata" Už jste vydal svou knihu v arabštině. Kdo jsou vaši čtenáři v arabském světě, a máte nějakou zpětnou vazbu?

Kníže Hans-Adam II.: Poprvé jsem publikoval svou knihu v angličtině a pak v němčině. První vydavatel, který pak přišel a řekl, že by chtěl publikovat mou knihu, byl zřejmě z největšího arabského nakladatelství se sídlem v Libanonu. Jeho zástupce mi řekl: *"Víte, hovořili jsme s našimi akcionáři a oni nám řekli, že bychom měli vydat tuto knihu v arabštině, kvůli reformám, které potřebujeme v islámské kultuře."*

Překlad z němčiny: Ing. Pavel Juřík

www.hs-liechtenstein.cz